

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ S/2 (3) - 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ S/2 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Специальный выпуск

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
Special Issue

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Гайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш

ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарқанд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Таҳририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Рахманова Мавлуда Эркин қизи СОВЕТ ҲОКИМИЯТИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ССРГА ХАЛҚЛАРНИ МАЖБУРИЙ КЎЧИРИШ СИЁСАТИ ТАРИХШУНОСЛИГИ.....	9-16
Икромжонов Акмалжон Махмуджонович ФАХРУДДИН ЎЗЖАНДИЙ ЯШАГАН ДАВРДА МОВАРОУННАҲР ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ВАЗИЯТ ВА ИЛМ ФАН РИВОЖИ.....	17-25
Холдоров Зоҳиджон Валижон ўғли ТУРКИСТОН ЛЕГИОНИНИНГ ТАШКИЛ ТОПИШИ ТАРИХИДАН.....	26-34
Хамидова Дилфуза Улуғбек қизи НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОС ИЖОДКОРЛАР НИГОҲИДА.....	34-41
Nag'ashboyev Qazbek Bozorboy uli SULTON RAHMONOV – SAYYORANING ENG KUCHLI ODAMI.....	42-49
Махмудов Махмуд Авазович ЯНГИ ИҚТИСОДИЙ СИЁСАТ ШАРОИТИДА ДЕҲҚОН ХЎЖАЛИКЛАРИНИ ИЖТИМОИЙ ТАБАҚАЛАШУВИ.....	50-58
Mamatov Bektosh Tolibjon o'g'li YALANGTO'SH VANODIR VA ASHTARXONIY HUKMDORLAR.....	59-66

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Muminova Elnoraxon Abdukarimovna “YASHIL” IQTISODIYOTGA O'TISHNING HORIJY TAJRIBALARI.....	66-75
Файзуллоев Мирсаид Шухратович СОЛИҚ НАЗОРАТИ ТИЗИМИДА КАМЕРАЛ СОЛИҚ ТЕКШИРУВЛАРИНИ ЎТКАЗИШ АМАЛИЁТИ ТАҲЛИЛИ.....	76-85
Кахарова Нилуфар Эркинжоновна ОКР МЕТОДОЛОГИЯСИ ХАҚИДА ТУШУНЧА, МАҚСАДИ, АФЗАЛЛИГИ, ЖАРАЁНДАН КУТИЛАДИГАН НАТИЖАЛАР.....	86-91
Насруллоев Ҳаётжон Хабибуллоевич СОЛИҚ МАЪМУРЧИЛИГИГА ЗАМОНАВИЙ АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ ОРҚАЛИ СОЛИҚ БАЗАСИНИ КЕНГАЙТИРИШ ЙЎЛЛАРИ.....	92-99
Rahmonov Mirvoxid Rajabovich HUDUDNING INVESTISION JOZIBADORLIGI OMILLARINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH.....	100-107
Насруллоев Ҳикматулло Хабибуллоевич ИҚТИСОДИЙ ИСЛОҲОТЛАРНИ ЖАДАЛЛАШТИРИШ УЧУН ЗАМОНАВИЙ РАҚАМЛИ ЕЧИМЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.....	108-115
Тоштемиров Шохруҳ Тошпўлатович ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИНГ КАПИТАЛ ВА УНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШДА ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВНИНГ АҲАМИЯТИ.....	116-120

Насимов Равшанжон Азимович МАМЛАКАТИМИЗДА СОЛИҚ ЮКИНИНГ СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАР ФАОЛИЯТИГА ТАЪСИРИНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ	121-130
Nabieva Nilufar Muratovna MARKETING AUDIT AND ITS IMPACT ON IMPROVING THE COMPETITIVENESS OF THE COMPANY.....	131-139
Отамуродов Нуриддин Нажмиддинович КИЧИК ВА ЎРТА БИЗНЕС ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ COVID-19 ИНҚИРОЗ ДАВРИДА УЛАРНИНГ ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА СОЛИҚҚА ТОРТИШ МАСАЛАЛАРИ	140-148
Hoshimov Jahongir Ravshanbek o'g'li TO'G'RIDAN – TO'G'RI HORIJY INVESTITISYALARNI JALB QILISHDA MAMLAKAT XATARLARINI KAMAYTIRISH.....	149-155
Yusupov Farruxbek Farxodovich O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQ MA'MURCHILIGIDA SOLIQ TO'LOVCHILARGA XIZMAT KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	156-162
Kunduzova Kumrixon Ibragimovna KICHIK BIZNES KORXONALARIDA MOLIYAVIY REJALASHTIRISH VA BYUDJETLASHTIRISHNING XUSUSIYATLARI	163-172
Зиёдинова Нилуфар Зариф қизи ИНВЕСТИЦИОН ҚАРОРЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИШДА МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТЛАРНИНГ ЎРНИ	173-179
Насимджанов Юнусжон Зоҳидович МАМЛАКАТИМИЗ ҲУДУДЛАРДА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ТОВАР ИШЛАБ ЧИҚАРУВЧИ ЮРИДИК ШАХСЛАРНИНГ ЕР СОЛИҒИ МАЪМУРЧИЛИГИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	180-187
09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
Ҳакимов Акмалжон Мирзағаниевич ЦИВИЛИЗАЦИЯ ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ ГНОСЕОЛОГИК МОҲИЯТИ	188-192
Холмирзаев Нодиржон Низомжонович УРБАНИЗАЦИЯ СОҲАСИДАГИ ДАВЛАТ СИЁСАТИ ВА УНИНГ АСОСИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ	193-198
Voboqulov Abror Abdug'ani o'g'li “OPEN ARTIFICIAL INTELLIGENCE GPT” TIL MODELINING FALSAFIY Tahlili	199-204
Ялгашев Бунёд Махмудович САМАРҚАНД ВОҲАСИ ЭТНИК ГУРУҲЛАРИНИНГ КЕЛИБ ЧИҚИШИ ВА УЛАРНИНГ ЯШАШ ТАРЗИ	205-213
Safarov Maqsudali ABU BAKR AR-ROZIYNING “TIBBI RUHONIY” (RUH TIBBIYOTI) ASARIDA G‘AZABNI VA INSONNING O‘Z KAMCHILLIKLARINI BARTARAF QILISH HAQIDA MULOHAZALAR	214-219
Сохибова Лола Жонибоевна ШАХС МАДАНИЙ САВИЯСИ – МАДАНИЙ РИВОЖЛАНГАНЛИК ИФОДАСИ	220-224

Адашова Махсума Махмудбоевна
ИМОМ АБУ МАНСУР МОТУРИДИЙ ВА МОТУРИДИЙЛИК ТАЪЛИМОТИ – ДУНЁ
ОЛИМЛАРИ НИГОҲИДА.....225-231

Mukhammediyarova Akhmaral
PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF THE CONCEPT OF NOOSPHERIC DEVELOPMENT IN THE
ECOLOGICAL AND GLOBAL SECURITY SYSTEM.....232-239

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Tilovov Ozod, Isoqulova Gulxon
FRAZEOLOGIK BIRLIKLARDA SONLARNING QO‘LLANILISHI VA ULARNING RAMZIY
MA‘NOLARI.....240-245

Surmilova Elena
GENDER STUDIES IN LINGUISTICS AND THEIR APPLICATION IN ENGLISH LANGUAGE
TEACHING246-252

Олимова Дилафрузхон Бахтиёржон қизи
ТИЛШУНОСЛИҚДА БАҲО КАТЕГОРИЯСИ ВА УНИНГ ЎРГАНИЛИШИ253-257

Djurayev Dilshod Mamadiyarovich, Radjabova Madinabonu Raimovna
XITOIY TILI GRAMMATIKASIDAGI “NATIJA TO‘LIQLOVCHISI (结果补语)”258-262

Azzamov Yusufjon Radjaboy o‘g‘li, Jo‘rayeva Xayriniso Shavkat qizi
EKOJURNALISTIKANING QO‘LLANILISH KATEGORIYALARI263-268

Fillipova Olga Igorevna
CONVERGENCE OF STYLISTIC DEVICES AS A CATEGORY OF REDUNDANCY.....269-278

Ismoilova Dilorom Rustamjon kizi
LEXICAL UNITS OF THE SEMANTIC FIELD “MURDER”279-285

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Ильясов Баходир Ильясович
ELEKTRON DAVLAT XIZMATLARINI KO‘RSATISHNING TASHKILY-HUQUQIY MEKANIZMI VA
UNING RIVOJLANISH YO‘LLARI286-293

Чориева Хуршидабону Хуррам қизи
ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА ФУҚАРОЛАР ЎЗИНИ ЎЗИ БОШҚАРИШ ОРГАНЛАРИНИНГ
ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ МУНОСАБАТЛАРДА ИШТИРОКИ294-299

Хаётов Анвар Хусанович
ХАЛҚАРО ОЛИМПИА ҚЎМИТАСИНИНГ МУХТОР МАҚОМИ ВА ТУРЛИ ҲУҚУҚ
СУБЪЕКТЛАРИ БИЛАН МУНОСАБАТЛАРИ300-307

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Журабекова Хабиба Мадаминовна
РЕЧЕВАЯ АКТИВНОСТЬ КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР КОММУНИКАТИВНОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ308-315

Tursunova Aziza Xoshimovna WEB TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BILIMNI NAZORAT QILUVCHI DIDAKTIK VOSITALAR YARATISH USULLARI	316-321
Oblanazarov Faxriddin Asadovich FUTBOLCHILARNI TAYYORLASHDA TA'LIM VA MASHG'ULOTNING ASOSIY QONUN- QOIDALARINI AMALGA OSHIRISH	322-329
Isroilova Dildora Muxtarovna, Solijonova Dildora Ulugbekovna IJTIMOIY-SIYOSIY MATNLAR TARJIMASINI O'QITISHDA LINGVOMADANIY OMILLARNING O'RNI	330-335
Satvoldiyev Faxriddin Akbarali o'g'li MAKTAB O'QUVCHILARI HUQUQIY TA'LIM – TARBIYASINI SHAKLLANTIRISH BORASIDA OLIB BORILGAN TAJRIBA SINOV ISHLARI NATIJALARINING PEDAGOGIK TAHLILI	336-342
Jurayev Bobomurod Tojiyevich SHARQDA PEDAGOGIK FAOLIYATNING MAYDONGA KELISHI VA RIVOJLANISHI	343-350

13.00.00 – Педагогика фанлари

Tursunova Aziza Xoshimovna,
Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi
Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
Qarshi filiali o'qituvchisi

WEB TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BILIMNI NAZORAT QILUVCHI DIDAKTIK VOSITALAR YARATISH USULLARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada web texnologiyalarga asoslangan ta'lim tizimlarining bilimni interfaol baholash usullarini tadqiq etish va tahlil qilish hamda ulardan mashg'ulot jarayonida foydalanish usullarini ko'rsatib berishdan iborat.

Kalit so'zlar: web, bilim, usul, tahlil, test, tizim, baholash, natija

Турсунова Азиза Хошимовна,
Преподаватель Каршинского филиала
Ташкентского университета информационных
технологий имени Мухаммада Аль-Хоразми

МЕТОДЫ СОЗДАНИЯ ДИДАКТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ КОНТРОЛЯ ЗНАНИЙ НА ОСНОВЕ ВЕБ-ТЕХНОЛОГИЙ

Аннотация. Данная статья посвящена исследованию и анализу методов интерактивной оценки знаний образовательных систем на основе веб-технологий и показу методов их использования в учебном процессе.

Ключевые слова: сеть, знание, метод, анализ, тест, система, оценка, результат.

Tursunova Aziza
Teacher of the Karshi branch of the Tashkent
university of information technologies
named after Muhammad Al-Khorazmi

METHODS OF CREATING DIDACTIC RESOURCES THAT CONTROL KNOWLEDGE BASED ON WEB TECHNOLOGIES

Annotation. This article about in researching and analyzing the methods of interactive assessment of knowledge of educational systems based on web technologies and showing the methods of using them in the training process.

Keywords: web, knowledge, method, analysis, test, system, evaluation, result

DOI: <https://doi.org/10.47390/B1342V3SI2Y2023N342>

Kirish

Web-texnologiyalarga asoslangan o'quv kontentlarini yaratish, unda xuddi kunduzgi ta'lim tarzda faqat internet orqali bilim olish imkoniyatlari yaratilmoqda. Virtual universitetlar – degan jumla ham ta'lim tizimida paydo bo'lganiga uncha ko'p vaqt bo'lmadi. Bu tushunchaga aniqlik kiritish unchalik qiyin emas, chunki odatiy ta'lim muassasalari kabi virtual universitetlarda ham virtual olamdan joy (gb, tb, pb) sotib olinadi. Internet xizmatini ko'rsatuvchi tashkilotlar tomonidan bu xizmat taklif etiladi.

Web-texnologiyalarga asoslangan virtual ta'lim muassasalarini turli didaktik materiallar bilan to'ldirish va boyitish virtual ta'limni tashkil etuvchilarning asosiy muammolaridan biridir. Faqatgina matn, audio, video materiallar bilan foydalanuvchini jalb qilish juda qiyindir. Vebga yo'naltirilgan dasturlash tillarida web-texnologiyalarga asoslangan multimedia o'quv materiallarini tayyorlashda kerak bo'ladi. Materiallarni o'zimiz virtual olamda tashkil etgan hududga mos tartibda joylashtirish, ta'lim oluvchilarga ushbu materiallardan foydalanish xususida ijtimoiy tarmoqlarda turli e'lonlar qoldirish foydalanuvchilar sonini oshirish imkoniyatini yaratadi.

Adabiyotlar tahlili

Web texnologiyalarga asosida ta'limni tashkil etish va o'tkazish usullari borasida hozirgi kunga qadar M.Вайндорф-Сысоева[5], S. Runde[1], B. Hariadi[2], И. А. Болкунов[3], Г.А.Мамед-Заде[4], F.M.Zakirova[6,7], H.A.Каюмова[12], T.N.Jurayev[10,11] kabi olimlar ilmiy tadqiqot ishlarini olib borishgan. Mazkur tadqiqot ishida web platformalarning bilimni baholash usullari tadqiq etilishi ko'zda tutilgan bo'lib, hozirgi kunda foydalanishda bo'lgan LMS tizimlarining bilimni baholashdagi imkoniyatlari tahlil qilinadi. Quyida bilimni interfaol baholashda web texnologiyalardan foydalanish haqidagi ba'zi tadqiqotlarni ko'rib chiqamiz.

Interfaol savollar o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishlari, mustaqil fikrlash faoliyatini rivojlantirish, taqqoslash, umumlashtirish, tahlil qilish usullaridan foydalana olish mahoratlarini shakllantirishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak[7; 64-b]. An'anaviy baholash usullari o'qituvchidan vaqt, ortiqcha quvvat sarf etishni talab qilishi allaqachon isbotlangan aksiomatik voqelik hisoblanadi. Zamonaviy axborot kommunikatsion texnologiyalar yordamida bilimni baholash allaqachon ta'lim tizimida qo'llanilmoqda va bu holat obyekt va subyekt tomonidan ijobiy natijalar bilan qabul qilinmoqda.

Interfaol baholovchi dasturlar o'qituvchining dars jarayonida chegaralangan vaqtini unumli tashkil etishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi va o'quvchining fanni mustaqil o'zlashtirish haqidagi ko'nikmasini yetarli darajada shakllantiradi[11; 59-b.]. O'quvchida ko'nikma hosil qilishni reflektiv holatga keltirish ta'lim tizimidagi tadqiq etilayotgan dolzarb muammolardan biri ekanligini nazarda tutadugan bo'lsak, web texnologiyalar yordamida ta'limni tashkil etish muammoning kichik bir qismiga yechim beruvchi vosita sifatida qo'llanilishi kerak bo'ladi.

Munozara

Web platformalarda bilimni baholash asosan interfaol test usulida va yozilgan qisqa esselar yordamida amalga oshiriladi.

Web texnologiyalarga asoslangan baholashning boshqa nazorat turlariga qaraganda afzalliklarga ega:

1. Barcha o'quvchiga teng sharoit yaratiladi (vaqt va test savollarini tanlash hisobida ham).

2. Testda ajratilgan vaqt ichida ham o'quvchilarning keng doirasini va mavzularning to'liq mazmunini qamrab olish mumkin.

3. Berilgan savollarda tasodifiylik elementlari kamayadi, bu esa imtihon oluvchining noxolisligini yo'qqa chiqaradi.

4. Imtihon oluvchi va topshiruvchi o'rtasida subyektiv fikrni yo'qqa chiqaradi.

5. Tekshirishga vaqt va kuch sarflash kamayadi (faqat qisqa esseda inson aralashuvi bo'ladi).

6. Test natijalarini kompyuter tomonidan tezda statistik, analitik hisobotini ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo'ladi, chunki savol va javoblar standart shaklga ega.

Hozirgi kunda web texnologiyalarga asoslangan bilimni baholash tizimlariga ehtiyojning ortib borayotganligining asosiy sabablaridan biri sifatida globallasuv davrida ta'lim oluvchilarning zamonaviy axborot texnologiyalar qurilmalariga bog'lanib qolishi bilan izohlash mumkin. O'z navbatida ta'lim uchun ishlab chiqilgan web platformalarning barcha uchun qiziqarli hisoblangan bilimni baholash bosqichini turlicha bo'lishi, uzviylik va uzluksizlik tamoyillariga to'la mos kelishi, tuzilishi jihatdan xilma-xilligini tadqiq etishni talab qiladi.

Demak web texnologiyalarga asoslangan ta'lim tizimlarida bilimni baholashni turli usullarda amalga oshirishni targ'ib etadi. Amalga oshirish web platformalar quyudagi misolida ko'rib chiqamiz (1-jadval).

Web platformalarda bilimni baholash usullarining tahlili

1-jadval.

Bilimni baholash turlari	Web platformalar			
	Moodle	i-Spring	Googl eClassroom	Ch amilla
Bir tanlovli test	+	+	+	+
Ko'p javobli test	+	+	+	+
Tartib bo'yicha saralash testi	+	+	+	+
Qisqacha esse	+	+	+	+
To'rsimon test	+	+	+	+
Tasvirda baholash usuli	+	+		+
So'zlarni tartiblash testi	+	+	+	+
Ichma-ich joylashgan javobli test	+	+		+
Tasvirdagi faol sohani belgilash testi.	+	+		+
Satrdagi javobni kiritish testi	+	+		+
Ovozli baholash usuli		+		
Kesishuvchi tanlovli test	+	+	+	+
Tuzilgan dasturni baholash (Dasturlashda)	+			
Jami	12	11	7	11

Tahlillar shuni ko'rsatadiki web texnologiyalarga asoslangan ta'lim tizimlarida bilimni baholash borasida imkoniyatlar boshqalarga qaraganda Moodle tizimida ko'proqni tashkil etmoqda. Albatta Moodle tizimni ishlatish texnik jihatdan(server kompyuter) yaxshi ta'minotni talab etadi, ammo tizim juda katta ko'lamdagi ishni bajarib beradi. Tadqiqotimizdan asosiy maqsad web texnologiyalarga asoslangan ta'lim tizimlarining bilimni baholash usullarini tahlili bo'lib qolmasdan balki ulardan foydalanish usullarini ko'rsatib berishdan iborat. Barcha tizimlarda mavjud bo'lgan bilimni baholash usullarini ko'rib chiqamiz.

Birinchi usulda savoldagi javoblar variantining bittasi to'g'ri bo'lib, bu eng ko'p qo'llaniladigan test turi hisoblanadi.

Ikkinchi usulda tizimda testlash jarayonida savoldagi javoblar variantining ikki va undan ortiq ekanligi bilimni baholashda liberal yondashuvni shakllantirishga xizmat qiladi. Axborot texnologiyalari sohasida bilimni baholashning bunday turi zarur bo'lib, bu fikrni sohadagi bilimni tekshirishda tayyorlanadigan testlarda javob uchun ma'lumotlarning ko'pligi bilan izohlash mumkin. Bu o'qituvchiga bitta savol va unga beriladigan javoblar orqali o'quvchining mavzu yuzasidan bilim darajasini to'liq bilish imkoniyatini yaratadi

Uchinchi usulda testda bilimni baholashning an'anaviy turili xil kabi bo'lib o'quvchining mantiqiy fikrlashi va mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantiradi

To'rtinchi usulda talaba bilimni baholashda uning fikrlashi, dunyoqarashidan tashqari til bilish va matnni kiritishda imloviy bilim darajasini ham baholash mumkin. Google Class xizmatida ham bilimni baholashning an'anaviy shakli mavjud bo'lib talaba berilgan savolga matn kiritish orqali o'z javobini kiritishi talab etiladi. Tinglovchining mavzu haqidagi qisqacha fikri (esse) shaklida ifoda-lashi mumkin bo'ladi. Bunda talabalar bir-birlarida ko'chirmas-liklari uchun qaysi akkauntlarning ma'lumotlari bir xil ekanligini tekshiradi, lekin baholash o'qituvchi tomonidan matn o'qilgach amalga oshiriladi(107-rasm).

Beshinchi usul – to'rsimon ko'rinishdagi bilimni sinovchi test turidan foydalanish imkoniyati o'qituvchi uchun talabaning bilimni baholashning eng murakkab turi hisoblanadi. Bunda talaba berilgan savolning javoblari qaysi ustunlarga mos kelishini to'g'ri belgilashi kerak bo'ladi. Bu sinov talaba uchun olingan bilimni mustahkam-lashda va o'zining ustida mustaqil ravishda ishlashida motivatsiya uyg'otadi.

Oltinchi usulda talaba uchun beriladigan topshiriq amaliy tarzda bajarib, ishlanmani kompyuter dasturda tayyorlashi va internet orqali jo'natishi kerak bo'ladi. Talaba tasvirda keltirilgan topshiriq materialini tayyorlash jarayonida video fayllar tayyorlash, dastur yordamida video tahrir ishlarini amalga oshirish, fayl ustida bajariladigan konvertlash ishlari, faylni jo'natish kabi amaliy ko'nikmalarga ega bo'ladi

O'quv jarayonida o'quv mashg'ulotlari auditoriyadagi kabi bo'lmasada talabalarining mashg'ulotga qatnashishi va qiziqishi odatdagi mashg'ulotlarga nisbatan juda yaxshi natijalarni ko'rsatib beradi. Sinov natijalari tashkil etilgan masofali kurslarda berilgan topshiriqlarni o'zlashtirish darajasi mashg'ulotga qatnashgan talabalarga nisbatan 60-75 foizni tashkil etishi foydalanuvchilarning bilishga bo'lgan harakati bilan izohlash mumkin.

Tasvirdagi faol sohani belgilash orqali bilimni baholash test savoli rasmdan javobni to'g'ri qismiga kursorni yo'naltirish(chertish, belgilash) bilan belgilanadi(1-rasm).

1-rasm. Tasvirdagi faol sohani belgilash testi.

Tartiblash testlarida savollar keyingi ko'rib chiqiladigan interfaol savol matn, tasvir yoki ovoz kabi axborotlarni ketma-ketlikda tartiblash orqali o'quvchi bilimni baholashda foydalaniladi. Aslida dars jarayonida barcha o'quvchini jalb etadigan fandagi axborotning turlichaligidir.

So'zlar banki test savollarida qisqa javob tipli savollarning berilgan matndagi so'zlarni o'z o'rniga joylashtirish va shu orqali o'quvchini fandagi bir nechta tushunchalarini baholash imkoniyatini yaratadi. Bu turdagi savollarga javobni sichqoncha yordamida o'rniga qo'yish orqali belgilash mumkin. Bunda javoblar ichida bitta fraza yolg'on bo'lsa savolning barcha javoblari noto'g'ri deb qaraladi. Shuning uchun o'qituvchi bunga o'xshash savollarni tanlashda mavzudagi uzviylikni inobatga olishi tavsiya etiladi. Bu usulda o'quvchini fandagi bilimlariga bo'lgan qarashlarini mulohaza qilishga undash mumkin bo'ladi.

Xulosa

Web texnologiyalarga asosida bilimni nazorat qiluvchi didaktik vositalarda bilimni tashxislash usullarining turlicha bo'lishi o'quvchilarning qiziqishlarini va faolligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari web texnologiyalarga asoslangan ta'limning qiziqarli bo'lishi o'quvchilarda ludomaniyani va raqamli texnologiyalarga qaramlik (autizm, kompyuter o'yinlari) kabi zamonaviy illatlarni keltirib chiqaruvchi omillarning oldini olshishda muhim vosita bo'lishi mumkin.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Runde S., Fay A., Wutzke W. O. Knowledge-based requirement-engineering of building automation systems by means of semantic web technologies //2009 7th iee international conference on industrial informatics. – IEEE, 2009. – C. 267-272.
2. Hariadi B. et al. Higher Order Thinking Skills Based Learning Outcomes Improvement with Blended Web Mobile Learning Model //International Journal of Instruction. – 2022. – T. 15. – №. 2. – C. 565-578.
3. Болкунов И. А. Электронное обучение: проблемы, перспективы, задачи //Таврический научный обозреватель. – 2016. – №. 11-1 (16). – С. 128-132.

4. Мамед-Заде Г. А. О., Забайкин Ю. В. Методика применения web технологий для развития интеллектуальных способностей студентов геологических вузов //Управление образованием: теория и практика. – 2022. – №. 7 (54). – С. 231-246.
5. Вайндорф-Сысоева М., Грязнова Т., Шитова В. Методика дистанционного обучения. Учебное пособие для СПО. – Litres, 2022.
6. Закирова Ф. и др. Электрон ўқув-методик мажмуалар ва таълим ресурсларини яратиш методикаси //Т.: ОЎМТВ. – 2010. – Т. 57.
7. Zakirova F. M., Nafasov M. M. Ta'lim jarayonida mobil ilovalardan foydalanishning pedagogik asoslari //Academic research in educational sciences. – 2022. – Т. 3. – №. 4. – С. 917-925.
8. Norbutaevich J. T. Use of digital learning technologies in education on the example of smart education //Journal La Edusci. – 2020. – Т. 1. – №. 3. – С. 33-37.
9. Jurayev T. Interactive methods of assessment of knowledge on the basis of digital education on the subject" Information technology in education" //International Journal Papier Public Review. – 2020. – Т. 1. – №. 2. – С. 71-77.
10. Jurayev, T. N. (2023). The use of mobile learning applications in higher education institutes. *Advances in Mobile Learning Educational Research*, 3(1), 610-620. <https://doi.org/10.25082/AMLER.2023.01.010>
11. Жўраев Т. Н. “Ахборот технологиялари” фанини ўқитишда виртуал синф имкониятларидан фойдаланиш //Современное образование (Узбекистан). – 2020. – №. 4 (89). – С. 54-60.
12. Каюмова Н. А. Олий таълимда электрон таълим муҳитини ташкил этишда янги технологиялар //Современное образование (Узбекистан). – 2021. – №. 2 (99). – С. 64-73.
13. Жўраев Т. Н. Электрон дарсликларда билимни баҳолашнинг интерфаол усуллари («Информатика ва ахборот технологиялари» фани мисолида) //Современное образование (Узбекистан). – 2019. – №. 3 (76). – С. 54-59.
14. Хамраев, А. Ю., & Турсунова, А. Х. (2020). Полное описание поведения траекторий одного кубического оператора. *Проблемы вычислительно й и прикладной математики*, (2), 32-38.
15. Tursunova, AH (2023). TA'LIM JARAYONIDA INTELLEKTUAL-KREATIV QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING MAZMUNİY XUSUSIYATLARI. OLIM , 1 (6), 18-21.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ S/2 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Специальный выпуск

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES Special Issue

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари** электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).